

4. Гупаловська М. Б. Сучасні тенденції функціонування місцевих бюджетів України URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27900/1/30.PDF> (дата звернення 06.11.2019).

Грегус Неля Василівна

студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ

Науковий керівник – д.е.н., професор Кириленко О.П.

ПРАКТИКА СКЛАДАННЯ ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Громадські, або «парцитипаторні» бюджети (їх ще називають бюджети участі) територіальних громад є реальним проявом зумовленої вимогами сьогодення публічності та прозорості місцевих бюджетів. Зароджений в Бразилії у 1985 році на зміну диктаторському режиму, цей демократичний процес поширився і розвивається в усьому світі [1]. В цілому – це певна частина бюджету громади, витрата якої визначається членами громади шляхом голосування незалежно від волі депутатів та чиновників.

Тернопільська міська рада вже четвертий рік поспіль через громадський бюджет керується думками городян щодо пріоритетів покращання життєдіяльності та розбудови міста. Будь-який тернополянин може взяти участь у конкурсі і контролювати виконання власного, соціально необхідного, проекту [2].

Положенням «Про громадський бюджет тернопільської міської територіальної громади» визначено, що бюджет участі є частиною бюджету громади, з якої фінансуються роботи, заходи, послуги, придбання матеріально-товарних цінностей для безкоштовного користування і мають загальнодоступний характер. Пропозиції щодо витрат громадського бюджету називаються Проектами, повинні підтримуватися не менше 15 членами громади і бувають малими (1000-300000 грн.) або великими (300000-1450000 грн.).

В заявці для реалізації громадського проекту необхідно вказати:

- коротку, не більше 10 слів, інформацію про проект;
- категорію проекту (безпека та громадський порядок, навколишнє середовище, велоінфраструктура, житлово-комунальне господарство,

культура, транспорт, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, спорт, телекомунікації, зв'язок та інформаційні технології);

- житловий масив (мікрорайон);
- адресу;
- короткий, до 50 слів, опис проекту;
- мету;
- повний опис проекту та прогнозний обсяг витрат;
- передумови та обґрунтування необхідності реалізації проекту;
- суть проблеми;
- пропонуване рішення вирішення проблеми і його обґрунтування;
- план заходів з реалізації проекту;
- основні групи жителів, які зможуть користуватись результатами реалізації проекту;
- орієнтовна загальна вартість;
- очікуваний термін реалізації проекту;
- бюджет проекту з вказанням найменування робіт, товарів, послуг з їх ціною, кількістю та повною вартістю;
- особисті дані автора проекту.

Причому автором проекту може бути громадянин України, іноземець та особа без громадянства, яка має дозвіл на постійне проживання на території України і на момент подання проекту досягла 16-річного віку, підготувала та подала проект для фінансування з громадського бюджету. Відбір проектів здійснюється на конкурсній основі шляхом голосування жителями територіальної громади. Мінімальна кількість голосів підтримки за малі проекти встановлюється на рівні 300, а за великі – 500 голосів.

Для координації виконання громадського бюджету розпорядженням міського голови створюється Номінаційний комітет – колегіальний консультативний орган. Голосування проводиться жителями громади (громадянами України віком від 16 років, які зареєстровані на території Тернопільської міської територіальної громади) шляхом заповнення бланку для голосування в паперовому або електронному вигляді. Для голосування створений онлайн сервіс Е-сервіс «Громадський бюджет», який дозволяє приймати участь у подачі проектів та голосуванні за них, у рамках громадського бюджету громади, використовуючи BankID, MobileID або інший метод ідентифікації.

Фінансування громадського бюджету проводиться за рахунок коштів бюджету громади. Загальний обсяг громадського бюджету на один бюджетний рік визначається рішенням міської ради та становить 1% обсягу власних доходів загального фонду міського бюджету, затвердженого на початок року в якому оголошується конкурс. На малі проекти виділяється 30%, а на великі – 70% загального обсягу громадського бюджету. Розмір можливого фінансування оголошується Номінаційним комітетом до оголошення конкурсу і розміщується на Е-сервісі «Громадський бюджет» та на офіційному сайті Тернопільської міської ради.

За рахунок коштів громадського бюджету фінансуються проекти жителів громади, реалізація яких можлива впродовж одного бюджетного року. У випадку, якщо реалізація проекту передбачає використання земельної ділянки, приміщення чи об'єкту, вони повинні належати до комунальної власності.

За виконанням громадського бюджету наглядає Номінаційний комітет у складі 13 осіб. Персональний склад його затверджується розпорядженням міського голови. До складу Комітету входять 4 представники профільних депутатських комісій (з гуманітарних питань, з питань містобудування, з питань житлово-комунального господарства, екології, надзвичайних ситуацій, енергозабезпечення та енергоефективності, з питань бюджету та фінансів), 6 представників виконавчих органів ради та 3 представники громадськості (члени громадських організацій).

Члени Номінаційного комітету від громадськості формуються шляхом рейтингового голосування через портал Електронних консультацій та опитувань, який використовує Тернопільська міська рада. Заяви бажаними членами громадських організацій, подаються впродовж 7 днів з дня оголошення про відбір громадськості для участі у Номінаційному комітеті, розміщеному на сайті Тернопільської міської ради. До заяви додається резюме в довільній формі та згода на обробку персональних даних.

Засідання Комітету є відкритими, у них можуть брати участь представники громадськості без права голосу. Номінаційний комітет має широкий спектр прав – від отримання інформації від виконавчих органів ради про хід реалізації проектів, які фінансуються громадським

бюджетом, висновків та рекомендацій авторам щодо проектів, поданих для фінансування громадським бюджетом до – затвердження результатів голосування та заслуховування авторів проектів, керівників структурних підрозділів з питань реалізації проектів громадського бюджету.

Разом з цим, він повинен, дотримуючись вимог Положення, надавати висновки та рекомендації до кожного проекту, поданого для реалізації в рамках громадського бюджету; визначати щодо кожного проекту відповідальний виконавчий орган за галузевою ознакою; координувати процес здійснення та функціонування громадського бюджету. Для цього Комітет працює у формі засідань. Рішення на засіданні Комітету ухвалюються більшістю членів від загального складу. Слід відзначити, що члени Комітету не можуть бути авторами проектів.

Оголошення про початок голосування та перелік пунктів для голосування оприлюднюється на офіційному сайті Тернопільської міської ради не пізніше, ніж за 3 робочих дня до його початку. Голосування триває впродовж 15 календарних днів з дня початку голосування у визначених Комітетом пунктах для голосування. Відбір проектів для фінансування за рахунок коштів громадського бюджету, які отримали позитивну оцінку і були виставлені на голосування, здійснюють жителі громади через Е-сервіс «Громадський бюджет» шляхом авторизації через систему BankID, MobileID та бюлетенями в пунктах для голосування.

Громадяни можуть проголосувати через Е-сервіс «Громадський бюджет» шляхом заповнення електронної версії бланку для голосування або у спеціально визначених Комітетом пунктах для голосування з використанням спеціальних бланків для голосування. При цьому для підтвердження права на голосування житель громади особисто пред'являє паспорт консультанту (уповноваженій особі), що працює в пункті для голосування, і після пред'явлення документа отримує особисто один бланк для голосування.

Кожен житель може віддати один голос за малий проект та один голос за великий проект. Забороняється голосування за інших осіб, а також передача жителем громади права голосу будь-якій іншій особі. Кожний житель громади голосує особисто.

Підсумки голосування передбачають підрахунок голосів через Е-сервіс «Громадський бюджет». Якщо проекти набирають однакову кількість голосів, то пріоритетними вважаються ті, які потребують

меншого обсягу фінансування. Рекомендованими до реалізації вважатимуться ті проекти, які набрали найбільшу кількість голосів до вичерпання обсягу коштів громадського бюджету громади на наступний бюджетний рік.

Інформація про хід реалізації проектів-переможців розміщується на офіційному Е-сервісі «Громадський бюджет». Вони включаються в проект бюджету громади за головними розпорядниками коштів. Після затвердження бюджету громади проекти підлягають фінансуванню за рахунок коштів бюджету громади (в межах коштів громадського бюджету) на наступний бюджетний рік.

Виконавцями проектів-переможців визначаються головні розпорядники коштів бюджету – виконавчі органи Тернопільської міської ради, які повинні здійснювати контроль за реалізацією проекту на будь-якому етапі. Наказом керівника за кожним проектом-переможцем визначається особа, відповідальна за його впровадження. Цей наказ відповідний головний розпорядник надає Комітету не пізніше 10 днів з дня його прийняття або внесення змін до нього. У разі неவிдачі такого наказу чи ненадання його копії Комітету керівник відповідного головного розпорядника несе персональну відповідальність за впровадження проекту. Головні розпорядники бюджетних коштів можуть залучати розпорядників нижчого рівня або одержувачів бюджетних коштів.

Автор проекту має право знайомитися з ходом реалізації проекту. Автори проектів-переможців можуть здійснювати контроль за реалізацією проектів. Головні розпорядники (розпорядники нижчого рівня або одержувачі) коштів бюджету громади забезпечують взаємодію та координацію в межах бюджетного законодавства з авторами проектів-переможців у процесі реалізації проектів. Автор проекту (за його бажанням) у межах чинного законодавства може бути залучений до реалізації проекту (авторський, технічний нагляд, здійснення закупівель тощо).

З метою ознайомлення жителів громади з основними положеннями, принципами громадського бюджету громади, можливостями та напрямками його реалізації, а також з хронологією та строками проведення заходів, перебігом подій, поданими та допущеними до голосування проектами, результатами голосування, станом реалізації проектів – переможців тощо, усі етапи реалізації громадського бюджету

супроводжує інформаційна та промоційна кампанія. Проте і автори проектів, з метою отримання якомога більшої підтримки жителів територіальної громади, мають право самостійно за власний рахунок організувати інформаційні заходи з роз'ясненням переваг власного проекту.

Щомісячно до 10 числа за результатами реалізації проектів відібраних для фінансування за рахунок коштів громадського бюджету головні розпорядники бюджетних коштів, що беруть участь в реалізації проектів оприлюднюють на сайті Тернопільської міської ради звіт про реалізацію проектів. Підсумковий звіт подається на розгляд виконавчого комітету до 31 січня року, наступного за звітним. **На сьогодні в м. Тернополі нас є Підсумковий Звіт про стан реалізації проектів Громадського бюджету на 2018 р.**

Слід відзначити, що Тернопіль увійшов до одного із семи міст, який виграв конкурс за підтримки USAID та «Інституту бюджету та соціально-економічного розвитку» і отримав безкоштовне програмне забезпечення для реалізації проекту. Впровадження «Громадського бюджету» активно продовжувалося у 2018 році. В голосуванні взяли участь 5477 тернополян, які віддали 6881 голос за проекти, які допущені до голосування. Для виконання в 2018 році було відібрано **18 проектів на загальну суму 9400 000 грн.**, з яких:

– **7 великих** на суму – **6977830 грн. (74,2%)**;

– **11 малих** на суму – **2422170 грн. (25,8%)**.

Усі вони успішно реалізовані. У поточному 2019 році завдяки громадському бюджету по великих проектах в Тернополі вже встановлене накриття спортивного майданчика в школі-ліцеї №6 ім. Н. Яремчука; для КНП «Тернопільська комунальна міська лікарня №2» придбано апарат штучної вентиляції легень eVolution 3e; в ЗОШ №7 встановлено огорожу, відеокамери, освітлення, вуличні тренажери; в парку Національного відродження профінансовано дитячий інклюзивний майданчик «Місто Мрій»; придбано обладнання та оплачено послуги для Станції юних техніків; облаштовано футбольне поле зі штучним покриттям на базі ЗОШ №18.

Реалізуючи можливості проголошеного розширення місцевого самоврядування мешканці міста Тернопіль продовжують вишукувати

гострі питання в різних сферах життєдіяльності громади і все активніше надають пропозиції щодо покращання якості життя.

Література:

1. Кириленко О., Чайковська І. Перспективи запровадження бюджету участі в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Вісник ТНЕУ*. 2015. №2. С. 86 – 100.
2. Громадський бюджет. URL: <https://tmrada.gov.ua/byudget-ternopolya/gromadskiy-byudget/> (дата звернення 01.11.2019).

Грижак Володимир Романович

студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Карпишин Н. І.

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Місцеві бюджети є основою фінансового забезпечення суспільних потреб як окремих територіальних громад, так і регіону в цілому. За допомогою місцевих бюджетів вирішуються надзвичайно важливі питання соціального і економічного розвитку. Тому дослідження теорії і практики наповнення місцевих бюджетів і особливо за рахунок податкових надходжень, є актуальним і необхідним в контексті підвищення ефективності діяльності інститутів місцевого самоврядування.

Одним із найбільших бюджетоутворюючих податків місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Згідно бюджетного законодавства, ПДФО зараховується до місцевих бюджетів України в розмірі 75% за таким розподілом: 60% - в бюджети міст обласного значення, бюджети ОТГ і районні бюджети і 15% - в обласні бюджети і лише 25% ПДФО надходить до державного бюджету [1].

Головною функцією податку на доходи фізичних осіб є фіскальна, яка проявляється у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. В основу реалізації фіскальної функції покладено принцип фіскальної ефективності, до ключових характеристик якого слід віднести: достатність доходів, мінімізація видатків на адміністрування; запобігання ухиленню від сплати, еластичність податкового механізму; рівномірний розподіл між різними соціальними групами платників.